

В.П. Питльована – викладач кафедри теорії та історії держави і права
Юридичного інституту Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника;
науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. кафедри теорії та історії держави
і права Юридичного інституту Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника **Л.Т. Присташ**

ПРАВОВИЙ СТАТУС АДМІНІСТРАЦІЇ ГАЛИЦЬКОГО СТАНОВОГО СЕЙМУ (1775-1848 РР.)

Демократизація політичної та правової систем є пріоритетним напрямом розвитку сучасної Української держави. Не менш важливим і складним вектором розвитку держави є інтеграція України у європейську спільноту. Інтенсивність цих процесів залежить від наявності та належного застосування історико-правового досвіду в кожній сфері правового життя. У зв'язку з цим актуальним є з'ясування правого статусу адміністрації Галицького станового сейму, який був органом місцевого самоврядування Галичини в складі Австрії (1775-1848 рр.). Ці питання досліджували такі видатні вчені як В. Кульчицький, Б. Лозінський, С. Гродзиський, В. Грабовецький.

Згідно із законодавством усі важливі справи краю мали вирішуватися на сесіях Галицького станового сейму, а для поточних справ було засновано Крайовий виділ, або Становий комітет (*Landes Ausschuss*). Він був єдиним виконавчим органом сейму, який складався з депутатів (асесорів), обраних сеймом зі свого складу на шість років [1, с. 301]. До першого складу Станового комітету входили: один представник від духовенства, та по три представники від магнатів і рицарів. Уже до Станового комітету 1817 р. належали два платні і два неплатні депутати з перших трьох станів і один представник від міста Львова. Комітет мав збиратися “у разі потреби” (фактично, не збирався після другого поділу Речі Посполитої) [2, с. 129].

Головою Станового комітету був губернатор і лише деколи керівництво здійснював найстарший за віком депутат – представник стану магнатів. Посади у виконавчому органі були платні – 2 000 золотих ринських за термін скликання. Що два роки відбувалася ротація у складі Станового комітету: дві нові кандидатури обиралися таємним голосуванням і затверджувалися імператором. Комітет мав також постійних членів: секретаря, архіваріуса та двох переписувачів (копістів) [3, с. 146]. Губернатор мав право визначати порядок роботи сейму, черговість обговорення питань, а також процедуру підрахунку голосів депутатів. Він також голосував на власний вибір першим або останнім.

Для ведення поточних справ був заснований Місцевий відділ, до якого входили два асесори або депутати і по одному представникові від станів. Його діяльність регламентувалася детальною інструкцією. Для надання відповідних сертифікатів (мандатів) для роботи в Галицькому становому сеймі було створено “Становий верифікаційний комітет”, який очолив

Казімеж Жевуський (у ранзі імператорського комісара). Обивателі, які претендували на право бути представленими в сеймі подавали відповідні документи, особлива увага серед яких приділялася підтвердження станового походження. Депутати приступали до виконання своїх обов'язків тільки після попереднього затвердження їхніх кандидатур імператором.

На період між сесіями сейм обирав керівний орган – Посередницьку депутацію. Вона складалася з маршалка сейму, яким як уже зазначалося, був губернатор та 10 членів (шість осіб від шляхетського середовища, три – від міщан і одна – від селян із правом дорадчого голосу). Головними завданнями Посередницької депутації були реєстрація та опротестування декретів центральної влади Австрійської імперії [3, с. 148].

Становий комітет також видавав друком короткі звіти про діяльність сейму (“справоздання”; *Czynności dzieł z sejmu, który w Królestwach Galicji i Lodomerii na dniu... zgromadził się*). Причому, одна – ліва сторінка друкувалась польською мовою, а інша – права – дублювалась німецькою. Інколи відомості в у цих звітах подавались надто деталізовані, наприклад, скільки у конкретному році в Галичині народилось лошат. Комітет також готував протоколи, завіряв сеймові ухвали. Крім того, становий комітет опікувався проблемою зменшення мит на дерево, експорт якого складав важливу складову бюджету краю [4, с. 45]. Для піднесення ваги тваринництва більшу увагу сконцентровано на ветеринарії, а саме започатковано відповідний курс в університеті і засновано кілька стипендій для навчання в м. Маріабрунн. Комітет ініціював заснування у Львові лісничої школи і не обійшов боком питання усунення антисанітарії. Від 1841 р. Становий комітет виконував функції керівного органу, а згодом наглядацької комісії Кредитного товариства.

Уряд вимагав, щоб половина членів комітету обов'язково володіла німецькою мовою, хоч офіційно в патенті про це не йшлося. Оскільки галицька шляхта не забезпечувала цієї вимоги, це значно обмежувало коло осіб, з-поміж кого можна було обирати членів комітету.

При Галицькому становому сеймі діяв інститут імператорських комісарів, про яких, однак, у патенті від 14 квітня 1817 р. чомусь не згадується. Їх було троє: один – головний, другий – евентуальний, третій – заступник. До повноважень комісарів належало передання до Галицького станового сейму для виконання імператорських указів і розпоряджень, а також подання рішень сейму на розгляд імператора. Після закінчення сесії комісари вилучали протокол засідання сейму і передавали його у Відень. Певною мірою, комісари були такими собі посередниками між сеймом і урядом [5, с. 65].

Таким чином, правовий статус адміністрації Галицького станового сейму, як і правовий статус всього органу, перебували на низькому рівні, внаслідок чого він не зміг належно здійснювати місцеве управління Галичиною та представляти інтереси краю у загальнодержавних справах.

Література

1. Balzer, O. Historia ustroju Austrii w zarysie / O. Balzer. – Lwów: Jakubowski, 1908. – S. 301.
2. Grodziski, S. W Królestwie Galicji i Lodomerii / S. Grodziski. – Kraków: Wyd-wo Literackie, 1976. – S. 129.
3. Grodziski, S. Historia ustroju społeczno-połitycznego Galicji. 1772–1848 / S. Grodziski. – Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1971. – S. 146.
4. ЦДІА України у м. Львові, ф. 163, оп. 1, спр. 199, арк. 45.
5. ЦДІА України у м. Львові, ф. 163, оп. 1, спр. 196, арк. 65.

Питльована, В.П. Правовий статус адміністрації Галицького станового сейму (1775-1848 рр.) [Текст] / В.П. Питльована // Права людини в умовах сучасного державотворення: теоретичні і практичні аспекти: збірник тез доповідей за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих вчених (11-12 грудня 2009 р.). Суми: УАБС НБУ, 2009. – С. 36-39.